

ACC. N:R M. 8329 : 1-14.

Landskap:

Skåne

Upptecknat av:

Edla Ekesson

Härad:

Bojäre

Adress:

Ekelid Lov

Socken:

Louf

Berättat av:

Uppteckningsår:

1942

Född år

1876

Smård L. Stenup

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Frägelista 39

Dräktplagg

Rvinno dräkten

N. M. 38.

Landskap:

Skåne

Härad:

Bjäre

Socken:

Hov

Uppteckningsår: 1942

No. 92 27: 1 a.

inlämn.

Upptecknat av:

Ebba Ebbesson

Adress:

Ekelid, Hov

Berättat av:

Född år 1876 i Småryd, V. Kärups

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

Stinnodräkten Tyget till kjolen var olika, be-
roende på färd och lägenhet, de som hade färd
hade en eller flera klädningsar av kläde
i olika färger till högtidsdräkter. Till
vardagsbruk eller enklare tillfällen an-
vändes hemvävt badmal eller bärken.
På 1870 och 80 talet var det vanligt med hemvävt
tyg bad rektigt och randigt, antingen av ett
fabriksgarn som kallades Viktoria-garn eller
finspunnet ullgarn. Viktoria-garn var mycket
fint, något långhärgt samt glansigt och fanns
i alla färger, men till bärp i bär dugade det
inte, utan det ~~brukades~~ i så fall bomulls-garn.
Den allra klänning som minns här, var hel
veckad i små veck, ungefär en 6 dm från kjol-
kanten var ett tvärgående veck eller, som de
kallade det upplägg, ungefär 2a som bredd.
Bland var framväden av enklare tyg, det stora

Söklüdet som var nästan lika långt som kjolen
och ganska brett samt rynkat till en kinnang i
midjan, lode helt framväden. Kjolen var små
veckad i tätt intill varandra liggande bök
och knäpptes mitt fram, samt fastsydd vid
ett liostycke, av fin och backer sit, vilket var
foderat med något stadigt tyg, ty det skulle
sitta stramt åt. Livstycket knäpptes med tätt
sittande hakar och rysskor, eller kanske, innan
dylika funnos, snördes ihop. Har hört att händi-
ga karlar själva gjorde hakar och rysskor.
Livstycket skulle inte gå tätt upp till halsen
ty runt halsen hade de en halsduk av fint
silke som lades vackert i veck och snibbarne
stuckes ner under livstycket. Skoningens
ned till på kjolen var av något tunnare tyg
svart, doestik eller dylikt. Kjolvadden ned
till var omkring 5 alnar.

Fieka användes dels hiten, ibland i kjolen
dels utanpå kjolen lös, då den var backert utsi-
rad, eller en kjortelsäck i underkjolen i vilken
förvarades barjehanda. Här hörs intas att min mor-
fars syster, gift med en sjökapten, på en auktion in-
ropat en egendom och blev fordrad på borgen, ur sin
kjortelsäck som hon hade i underkjolen fick hon
kupa 36000 daler.

Plocka är nog en mycket gammal benäm-
ning på kjol av skinn. Senare kallades und-
erkjolen för plocka. Flera underkjolar gagna-
des på en gång, men gagnades "stubb" en bade-
rad underkjol användes endast en lång back-
er underkjol utan på stubben. Sedan det
blev modernt med krinolin, gjordes stubben
tjockare och omfångsrikare, för att inte ha
fjädrar eller riktig krinolin.

Tröja kallades livet till kjolen, det fanns också
aftertröja. Tiden före 1850 brukades mest
"skuggetröja" till högtidsbruk och en enkel
re tröja kallad "sjunka". De som fått en klä-
desklänning med skuggetröja hade den
vanligen så länge de levde.

Halsklädet var fyrkantigt, veks i tresnibb
och lades i veck runt halsen och snibbarna
stuckos in under livstycket, de som hade
råd hade en stor silver eller guldbrosch att
fästa tillsammans halsklädet med.

Pick schalkragen ända ned till midjan syn-
tes en del av livstycket, men slutade
kragen mitt på bröstet, knäpptes tröjan
med knappar ned igenom.

Pärk var i överdel och nederdel kallad "upplödd"
och "naddel". Överdelen var av fint linne och hal-
sömmade ärmlinnigar och halstinning

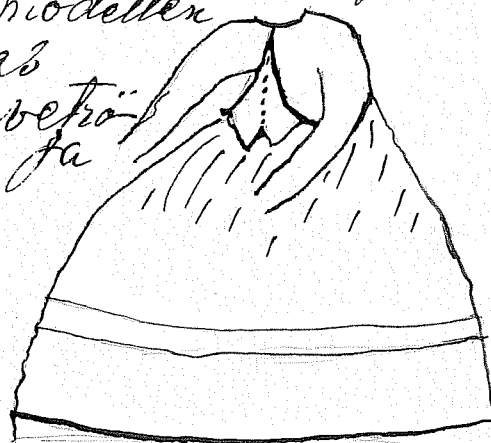
"Spunka"

M. 8329:5.

Samma mönster som skyggetröja
men inga brösteeck och ingen
krage, den knäpptes upp till
halven med knappar och hängde
löst ned över förkladesbandet.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Skänning ritad efter fotogra-
fi & sittande ställning, 1864.
den modellen
kallas
Skavetrö-
ja

Skyggetröja

Ryggsstycke

Sidestycke

Brösteeck Framstycke

Knappar
Skygget

Örmar, burlig
åtsittande släta.

Lång behållkrage
avfärgen följande den
streckade linien slutande
mitt på bröstet. De tröjor
knäpptes ned till mideljan
med knappar eller kragen
så lång att den var tillnärma-
ran till sitt livet syns emellan

och knäppter med småsilverknappar, detta
till högtidsbruk, nederdelen var av grovre
linne, vanligen hemvärt båda delarna.
Till förkläde användes olika sorters tyg,
före 1850 användes alltid förkläde vid alla
tillfällen. Till bruddräkten användes ett
tunt vitt förkläde, antingen hela tyget
mönstrat, rutigt, randigt eller blommigt,
eller det översta slät tunt och en mönstrad
bård nedtill men dock helt vitt. Bruden
hade också "brudlist" ett bakt brett kulört
silkeband, gärna mångfärgat, flera alnar
långt virat ett par gånger om livet och
krutet i rosett och långa bandändar, an-
ting i sidan eller bak.
Såg användes vita förkläden av något fint
vitt tyg, sockerduk, linnong el. dylikt. Det
också en bredsko nedtill som gick upp $\frac{2}{3}$

av förklädets längd med långa bandändar
som knöts i rosett bak eller i sidan.

Till en vanlig bjudning eller ejest lite fest an-
vändes förkläden av kurböfva eller bits.

Till söndags- och vardags brukades hemvä-
da förkläden, finare och grövre.

Förkläden voro långa som kjolen och bredd två
alnar nedtill och synade till en halv
eller tre kvarts ^{bredd} aln ^{tygl} till, beroende på hu-
ru tjock personen var, som skulle ha det.

Förklädeslänningen skulle vara så lång att
den kunde knytas i rosett om där inte
var särskilda bandändar isydda att kny-
ta med. Till dessa klänningar användes
inga bälten, liksom gick ned till midjan och
där knöts förklädesbandet på "skyggetöjan".
~~Skulle förklädesbandet~~ ovanför knapparna
på "skygget", och "junken" hängde löst över
förklädesbandet.

Bruket av Handskar är gammalt och före-
kommet i såväl kulörta som Svarta och vita.
I Båstad var för gamla Handshmakarefam-
jer så därifrån inköptes vad som behövdes.
Attindre banfigt var det med tunna bantar,
för värme skull användes hemmadickade
työcker ullbantar, vilka dock ibland kunde
vara vackert utsirade med konststickning.
Såsom som boro kunniga i stickning gingo
ikring på ställen och stickade husets behov av
bantar strumpor m. m. strumpor stickades i flera
olika mönster konststickning, samt randning
i flera olika färger. En tid var det brukligt
med helt vita strumpor och det hurudan färg
kjolen hade. Skorna tillverkades oftast
hemma av bockenskomakaren, men det fanns
också att köpa tygpånger "långskängor"
och små skor med silverspänne. Blackarna
boro av medelhöjd, och Svarta lika skorna.

Här på landet var den mest vanliga huvudbonaden, schallett eller huvudkläde. Före 1870 var det ingen som använde annat men så småningom började kaptensdottrarna och ibland även fruar att kläda sig i hatt. På sommaren användes helm eller stråhattar av ungdommen, de äldre hade en liten nackhatt av spetsar och plymer. På vintern brukades varmare huvudbonad av filt eller mössa av skinn. Här det var mycket kallt användes en sorts huvudbonad, som kallades "Baskelie" det var en tätt åt huvudet slutande hätta, som hade långa omkring 2 em breda bandändar, vilka lades om hals fram till och fördes bakåt där de åter korsade banden och knötes fram under kaphen. En Baskelie användes utanpå hatten eller schalletten. Bak i nacken hängde en fots red åt ryggen.

Ullmånheten använde mest huvuddukar före
1850 voro de stora, salnar i fyrkant, av bomull
gffe eller ribbe. På sommaren gagnades vita
tunna av moll el. dl. med tryckta blommor
och bårder på eller ända finare broderade
med engelskt broderi eller hälsömmar på
linnong eller annat fin linne, utförta av fathi-
ga män eller i Prästad som behövde förtjänst.
Huvudduken beks i tresnitt och ett brett upp-
slag lades så att det inte blev så stort.
Dels för att skydda den fina huvudduken,
dels för värme skull om vintern användes
"hättetörkle" det var hemvävt av fint lingarn
rutigt rött och vitt, blått och vitt eller rött
och blått tillhopa med vitt. Hätteschalor
kom först senare i bruk, för att skydda sig
vid regnväder eller köld, togs kjolen upp
över huvudet, under hättan stötte eller
skinnklocka.

De flesta huveddukarna köptes nog i Pö-
stad hos handlandena, eller på marknaderna.
Där fanns också modister, vilka sydde, och sål-
de damhatter. Det var ju dåliga kommunikati-
oner, så det var inte lätt att komma någonstans
och många hade nog inte varit längre än i
Pöstad möjligen i Engelholm eller Raholm
men det var långt att köra med de dåliga
fordon de hade då.

Håret bars oftast i en fläta ned åt ryggen,
till vardags flätad ut igenom, men till fest
flätad till häften, och där knuten en rosett
av ett vackert band, det andra håret löst.
Lid sorg var håret fäst ihop vid huvudet och
sedan löst. På 1830 talet började ungdommen dätta
upp håret, det flätades i två flätor vilka fräddes
in i varandra till en flat knut nere i nacken.
Senare lades flätorna i en krans uppe på huvudet

Så fort håret var långt nog på flickorna började
de att fläta det, i början flätades det i två flä-
tor en ^{frid}bart öra, flätorna bundos sedan tillhops.
När flickorna konfirmerades ~~bänd~~ flätan
ned åt ryggen med en bandros ett stycke.
Lade de en lång väcker flät gingo de med
flätan ned åt ryggen tills de blev 20 år och
sombida längre för att verka ungdomliga.
Någon skilnad på håruppsättningen på ungdom
eller den gifta fanns inte. De som bodde med innan
det börjades att sätta upp håret, gingo med
flätan ned åt ryggen så länge de levde
även sedan flätan krympt ihop till nästan
intet. Klappar som ytterplagg börjades nog inte
förrän efter 1860, innan hade de en kort kofta
av skinn eller doffel. Stolt kallades det
första plagg barnet efter fick efter öfveret,
och var enkelt skuret rakt, hvet smälare
upp till.

På 1850-talet börjades det med en annan
stil på kvinnodräkten, några ungdomligare
sömmerskor hade kommit istället för den gamle
sockenskräddaren, och de hade skaffat sig
modjournaler, varifrån de finge nyare modeller.
Först blev de gamla "hyggeströmmor" och sjunkor
na avskaffade för de unga flickorna, istället
kom en strittande klänningsliv knäppt med
knappar upp till halsen med en liten vit
krage kring halsen och bälte av samma tyg
kring livet, samt tunnare tyger dels köpt
fabrikstyg, dels hemvärt tunnare bärken.
Men det väckte uppseende, och de som höll
fast vid sin gamle sockenskräddare hade
svårt att få honom att se moderna saker.
En gammal Tant talade om, att när hon och hennes
syster fått honom att se dylika klänningar,
Skräddaren sagt när klänningarna blev färdiga
"alla de som lyftjar sådana klänningar kallar jag horor"

Barndräkten Den första dräkten för barn
var ju lindan eller som de gamla sade
"Sööved", först hade barnet skjorta och tröja,
soopen, var blöja mantel och list. Blöjan
av gammalt linne mantelen av gult flanel
eller hemvävt mjukt gult, listen ett par
alnar lång, var av samma material, eller
stickad av grovt bomullsgarn eller ullgarn.
Har hört berättas att barnen blevo soopen en-
da upp till halsen med armarna och ränder
dalle, de och benen skulle sträckas ut och
ligga raka. När de voro omkring 3 månader
började de få ha frihet för armar och ben,
och ha kolt och endast bara lindade på fot-
ten. Dopklänning hade de ingen, utan barnet
var insöpt i gudmoderns schal, först
på 1870 började en och annan lyftja dopklänning.
I kolt finge barnen gå tills de voro 2 år eller
tills de kunde gåa rent.